

Список використаних джерел

1. Довкілля Сумщини 2015: Статистичний збірник / Державний комітет статистики України; Головне управління статистики в Сумській області. Суми, 2016. 120 с.
2. Комплексна програма охорони навколишнього природного середовища Сумської області до 2015 року. Суми, 2003. 72 с.
3. Стан навколишнього природного середовища в Сумській області у 2009 році (Доповідь). Суми: ПКП «Еллада S», 2010. 84 с.

**ТЕРИТОРІАЛЬНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ЕРОДОВАНOSTІ ҐРУНТІВ
СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Товченік В. І., Корнус А. О.

viktoriya.tow4enik@yandex.ru, a_kornus@ukr.net

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Одним із суттєвих факторів зниження продуктивності земельних ресурсів є ерозія ґрунтів. Найбільш розповсюдженим процесом ерозійного пошкодження та руйнування ґрунтового покриву в Сумській області є водна ерозія. Загальна площа сільськогосподарських угідь в Сумській області, які зазнали згубного впливу цього виду ерозії, складає 311,3 тис. га, в тому числі 173,7 тис. га орних земель, що складає 14% від загальної площі цих угідь [1]. У складі еродованих земель обліковується 63,9 тис. га з середньо- та сильнозмитими ґрунтами.

Поряд з площинною ерозією досить інтенсивно розвиваються процеси лінійного розмиву та яроутворення. Площа ярів складає 2,56 тис. га. Серед більшості ярів і балок, які зростають дуже поступово (до 1-2 м на рік) виділяються окремі яружно-балкові системи з такою інтенсивністю ерозії, що перевищує нормативи у 10-20 разів [4].

Говорячи про територіальні особливості стану еродованості земель в Сумській області, слід відзначити, що ерозії піддані землі 17 адміністративних районів із 18. До того ж прослідковується чітка залежність ступеня еродованості від орографії та гіпсометричного положення, а величина ерозії має чітку геоморфологічну обумовленість.

Які відомо, Сумщина знаходиться у межах трьох орографічних складових: східна частина відноситься до Середньоруської височини, зокрема її південно-західних відрогів; центральна, західна і південно-західна частини – до Полтавської рівнини, а північна – знаходиться у межах крайньої східної частини Поліської низовини. Крім того, область знаходиться на західному продовженні поясу максимальної ерозії Східноєвропейської рівнини [2].

Найбільш еродованими є сільськогосподарські угіддя східної та північно-східної частини області, що у геоморфологічному плані відноситься до південно-західних відрогів Середньоросійської височини.

Серед адміністративних одиниць, максимальна еродованість спостерігаються у Тростянецькому (площинною ерозією вражено 47,2% сільгоспугідь) і Краснопільському (43,6%) районах, а густина ерозійного розчленування тут досягає 2-3 км/км². Більше того, за останні роки ерозійні процеси на даних територіях навіть посилились.

Крім показників еродованості, змінюються й морфометричні характеристики яружно-балкової мережі, що особливо помітно в південно-західному напрямі. Так, у Краснопільському районі переважають крутосхилі (до 30°) глибокі балки, в той час як у Тростянецькому районі поверхня розчленована більш пологосхилливими розгалуженими балками, стрімкість схилів яких, за звичай, не перевищує 15°. Балки мають ширину від 50 до 600 м, довжину від 3 до 9 км. На правобережних схилах долини р. Ворскли, що мають відносну висоту 50-80 м, як і у багатьох інших місцях, розвиток ярів супроводжується зсувами. Розвиток лінійної яружно-балкової ерозії настільки інтенсивний, що у багатьох місцях яри загрожують орним землям і навіть автодорогам (Тростянець-Славгород, Тростянець-Суми) [2].

Подібного розвитку ерозійні процеси набувають і в Глухівському та Кролевецькому районах, що також пов'язано з їх розташуванням в межах Середньоруської височини. Проте рівень площинної ерозії тут значно нижчий (10-15% від загальної площі орних земель) порівняно з Краснопільським чи Тростянецьким районами, хоча за будовою поверхні ці території подібні.

Центральні, південні та південно-західні райони області, що відносяться до Полтавської рівнини, мають ступінь еродованості середній для області – частка еродованої ріллі коливається від 14,9% у Путивльському районі до 26% – у Лебединському. Є тут свої особливості й лінійної ерозії – ця територія розчленована довгими, відносно широкими, пологосхилливими і неглибокими (20-30 м) балками. Достатньо високі показники еродованості в Липово-Долинському (32,0%) і Недригайлівському (31,0%) районах.

Для всіх адміністративних районів спільним є сильне яружно-балкове розчленування прирічкових ділянок правобереж, глибина якого досягає 40 м (а для високого правого берега р. Псла – 60-80 м) і слабше розчленування внутрішніх, віддалених від річок територій.

У Середино-Будському районі ґрунти практично не зазнають впливу водної ерозії. Мінімальна еродованість ґрунтового покриву спостерігається у Шосткинському і Ямпільському районах, що займають північну частину області і входять до складу Українського Полісся. Еродовані ґрунти займають

0,2% території цих районів. Цьому сприяє значна вирівняність поверхні, значна залісненість (25-30%) і заболоченість (7%) даної місцевості. Порівняно незначно (6-10% від загальної площі сільгоспугідь) еродованою є території Буринського та частини Конотопського районів.

У південній частині області виділяється Велико-Писарівський район, де частка еродованих ґрунтів у становить 6,1%, що у 2-3 рази менше порівняно з іншими південними районами Сумської області [2].

Слід зазначити, що, крім водної ерозії, окремі території області, такі як Присеймський ландшафтний район [3] чи заплава та деякі ділянки першої надзаплавної тераси Десни є територіями досить інтенсивної вітрової ерозії.

Отже, ґрунти області на більшій її частині охоплені активними ерозійними процесами. Останні мають широкий спектр геоморфологічних передумов для свого існування та активного розвитку (особливо на відрогах Середньоруської височини), що наносить значної шкоди сільському господарству.

Список використаних джерел

1. Екологічний паспорт Сумської області станом на 1.01.2016 року / Суми : Департамент екології та охорони природних ресурсів Сумської ОДА, 2016. 136 с.
2. Корнус А. О. Оцінка стану еродованості ґрунтів сумської області // Вісник ЛНУ ім. І. Франка. Серія географічна. 2003. Вип. 29. С. 191-196.
3. Нешатаев Б. Н., Корнус А. А., Шульга В. П. Региональные природно-территориальные комплексы Сумского Приднепровья // Наукові записки СумДПУ ім. А.С.Макаренка. Екологія і раціональне природокористування. Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2005. С. 10-31.
4. Програма використання та охорони земель Сумської області на 2007-2015 роки / Обласна рада п'ятого скликання від 27.07.2007. Офіц. вид. Суми, 2007. 11 с.

«ПОХМУРИЙ» ТУРИЗМ ЯК ШЛЯХ ДО ПРОЗРІННЯ СУЧАСНИКІВ

Фанга Н. М.

nataliia.fanha@gmail.com

Тернопільський національний педагогічний університет ім. В.Гнатюка

Актуальність теми. У кожної людини є місце, де вона прийшла на світ, виросла, і, нарешті, де знаходяться могили її предків. Це місце називається маленькою Батьківщиною. Існує якась магічна, притягальна сила цього місця, яка манить до себе з далеких і ближніх доріг стежками дитинства, батьківською хатою і соняшниками, калиною, лісом і річкою, а ще якоюсь